

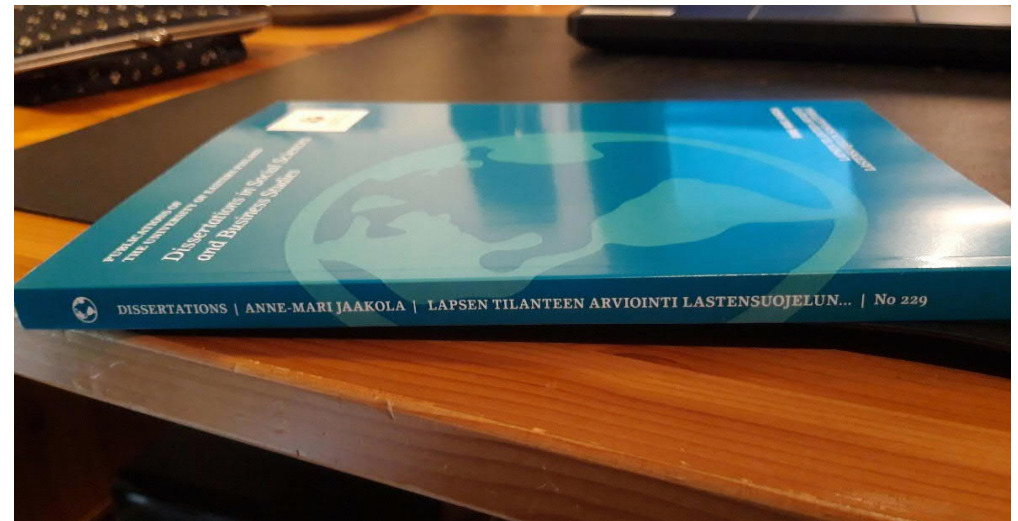
Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelun vaikuttavuuden tekijänä

Anne-Mari Jaakola, YTT, tutkijatohtori
Tampereen yliopisto, sosiaalityö

Väitöstutkimus; Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelun sosiaalityössä (2020)

<https://erepo.uef.fi/handle/123456789/23436?locale-attribute=fi>

- Tutkimukseni perustuu oletukseen arvioinnista yhtenä vaikuttavan lastensuojelun edellytyksistä
→ tarkkan ja laadullisesti hyvin tehdyn arvioinnin merkitys lastensuojelun onnistuneisuudessa

Tilannearviointi sosiaalityössä

Arviointiosaaminen ammatillisena taitona

- Asiakasarviointi/tilannearviointi on yksi vaativimmista ja tärkeimmistä sosiaalityöntekijän ammatillisista **käytännöistä**
 - asiakastyön tavoitteenasettelun, suunnitelman tekemisen ja interventioiden perusta → arvioinnista päätöksentekoon
- yksi keskeisimmistä sosiaalityöntekijän ammatillisista **taidoista**
 - työntekijän päätös siitä, mitä hän tekee, miten ja miksi
 - työntekijän arvio ja päätös siitä, **kuinka paljon täytyy tietää** toimiakseen tarkoituksenmukaisella tavalla
 - vrt. laki; työntekijän henkilökohtainen harkinta, laki antaa valtuutuksen tähän, ns. puite laki

Tutkimuksen tavoitteet

- Tutkimusaineistona sosiaalityöntekijöiltä kerätty kyselyaineisto (N=506)
- Tutkimus on tuottanut tietoa arvioinnin **sisältötekijöistä, osaamisesta, orientaatioista ja lähestymistavoista**
- Tutkimuksessa on pyritty löytämään näihin tekijöihin yhteydessä olevia **ammattillisia ja organisatorisia selittäjiä**

Kuinka usein huomioit seuraavia asioita arvioidessasi 3–12-vuotiaan lapsen tilannetta?	Harvoin %	Silloin tällöin %	Lähes aina %	Aina %	Yhteensä % (N)	ka.	sd
Lapsen vuorovaikutusta vanhempansa kanssa	0	3	43	54	100 (505)	3,51	,56
Lapsen vahvuuksia	1	5	45	49	100 (503)	3,44	,60
Lapsen ystävyssuhteita	1	7	42	50	100 (505)	3,41	,66
Lapsen kiintymyssuhteita	1	6	45	48	100 (500)	3,40	,64
Lapsen sosiaalista lähipiiriä esimerkiksi sukulaiset	1	8	43	48	100 (504)	3,39	,65
Lapsen kiinnostuksen kohteita	0	5	51	44	100 (504)	3,39	,58
Lapsen vuorovaikutustaitoja	1	11	47	41	100 (504)	3,28	,69
Lapsen mahdollisuutta leikkiin	2	13	49	36	100 (504)	3,19	,73
Lapsen sosiaalista kehitystä	1	12	51	36	100 (502)	3,21	,69
Lapsen kykyä ilmaista tunteitaan	1	10	58	31	100 (504)	3,19	,65
Lapsen asuinolosuhteita, esimerkiksi mahdollisuus omaan tilaan ja rauhaan	1	15	49	35	100 (505)	3,18	,71
Lapsen psyykkistä terveyttä	1	10	58	31	100 (503)	3,18	,64
Lapsen sosiaalisuutta	2	11	57	30	100 (505)	3,16	,68
Lapsen tarvitsevuutta	1	13	57	29	100 (503)	3,13	,67
Lapsen kykyä ilmaista omia tarpeitaan	3	15	56	26	100 (504)	3,06	,65
Lapsen kaltoinkohtelun psyykkisiä tunnusmerkkejä	4	22	42	32	100 (505)	3,03	,82
Lapsen kaltoinkohtelun fyysisiä tunnusmerkkejä	6	27	35	32	100 (504)	2,92	,82
Lapsen haavoittuvuutta	3	23	52	22	100 (502)	2,92	,76
Lapsen fyysistä terveyttä	8	24	44	24	100 (505)	2,84	,89
Lapsen psyykkistä kehityshistoriaa	8	21	54	17	100 (505)	2,79	,81
Lapsen temperamenttia	7	26	50	17	100 (505)	2,76	,81
Lapsen köyhyyttä	14	31	36	19	100 (504)	2,58	,95
Lapsen tiedollista osaamista ja taitoja	11	30	43	16	100 (503)	2,64	,88
Lapsen itsetuntemusta	12	32	41	15	100 (503)	2,58	,89
Lapsen itsenäistymismahdollisuuksia	13	36	38	13	100 (500)	2,50	,88
Lapsen fyysistä kehityshistoriaa	22	36	33	9	100 (503)	2,29	,91

Arvioinnin sisältötekijät;

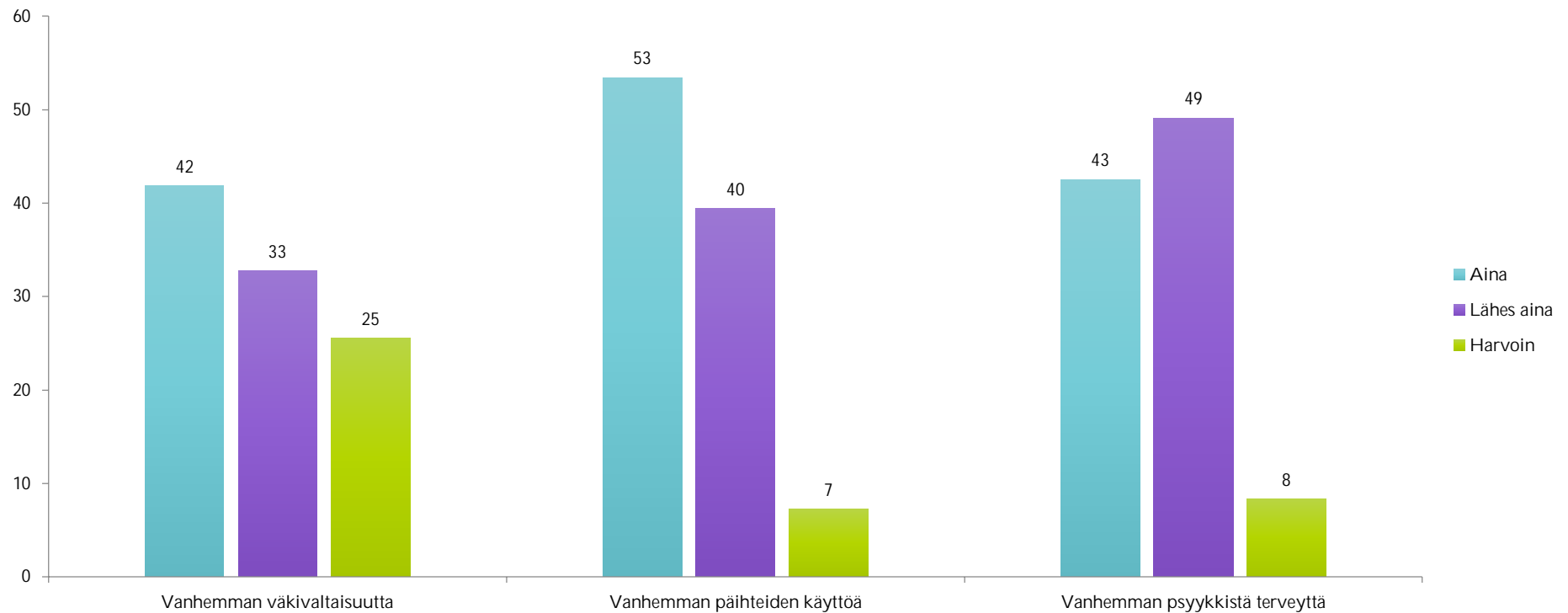
Arvioinnissa huomioitujen **lapsen** liittyvien tekijöiden yleisyys

Kuinka usein huomioit seuraavia asioita arvioidessasi 3–12-vuotiaan lapsen tilannetta?	Harvoin %	Silloin tällöin %	Lähes aina %	Aina %	Yhteensä % (N)	ka.	sd
Vanhemman kykyä ottaa vastuuta lapsesta	0	1	28	71	100 (505)	3,71	,46
Vanhemman kykyä asettaa lapsen ikätasoisia rajoja	0	1	34	65	100 (502)	3,63	,51
Vanhemman kykyä taata lapsen fyysinen turvallisuus	0	3	32	65	100 (505)	3,62	,56
Vanhemman kykyä taata arjen pysyvyyttä ja hallintaa	0	2	35	63	100 (505)	3,61	,52
Vanhemman vuorovaikutusta lastaan kohtaan	0	3	38	59	100 (504)	3,55	,57
Vanhemman kykyä vastata lapsen emotionaalisiin tarpeisiin	0	5	40	55	100 (498)	3,49	,61
Äidin päihteidenkäyttöä	0	7	39	54	100 (505)	3,46	,63
Isän päihteidenkäyttöä	0	7	39	54	100 (502)	3,46	,63
Vanhemman kiintymystä lastaan kohtaan	0	7	41	52	100 (504)	3,44	,63
Vanhemman kykyä ottaa vastuuta itsestään	0	7	45	48	100 (504)	3,4	,63
Vanhemman psyykkistä terveyttä	0	8	49	43	100 (505)	3,34	,63
Vanhemman asuinolosuhteita	1	13	42	44	100 (505)	3,29	,72
Vanhemman kykyä tukea lapsen sosiaalista kehitystä ja sosiaalisia taitoja	1	11	48	40	100 (503)	3,27	,69
Vanhemman kykyä kuntoutua	1	17	48	34	100 (503)	3,15	,73
Vanhemman sosiaalisia verkostoja	2	18	45	35	100 (504)	3,13	,77
Isän väkivaltaisuutta lastaan kohtaan	2	24	32	42	100 (504)	3,13	,85
Äidin väkivaltaisuutta lastaan kohtaan	2	25	32	41	100 (503)	3,12	,86
Vanhemman sensitiivisyyttä lastaan kohtaan	2	18	47	33	100 (503)	3,11	,76
Vanhemman kykyä edistää lapsen oppimista ja älyllistä kehitystä	2	22	44	32	100 (503)	3,05	,79
Vanhemman tiedollisia ja taidollisia kykyjä	4	25	46	25	100 (505)	2,91	,81
Vanhemman fyysistä terveyttä	5	33	38	24	100 (504)	2,82	,86
Vanhemman kokemaa parisuhdeväkivaltaa	4	38	36	22	100 (501)	2,76	,84
Vanhemman henkilökohtaista historiaa	10	41	35	14	100 (505)	2,52	,85

Arvioinnin
sisältötekijät;

Arvioinnissa
huomioitujen
vanhempaan liittyvien
tekijöiden yleisyys

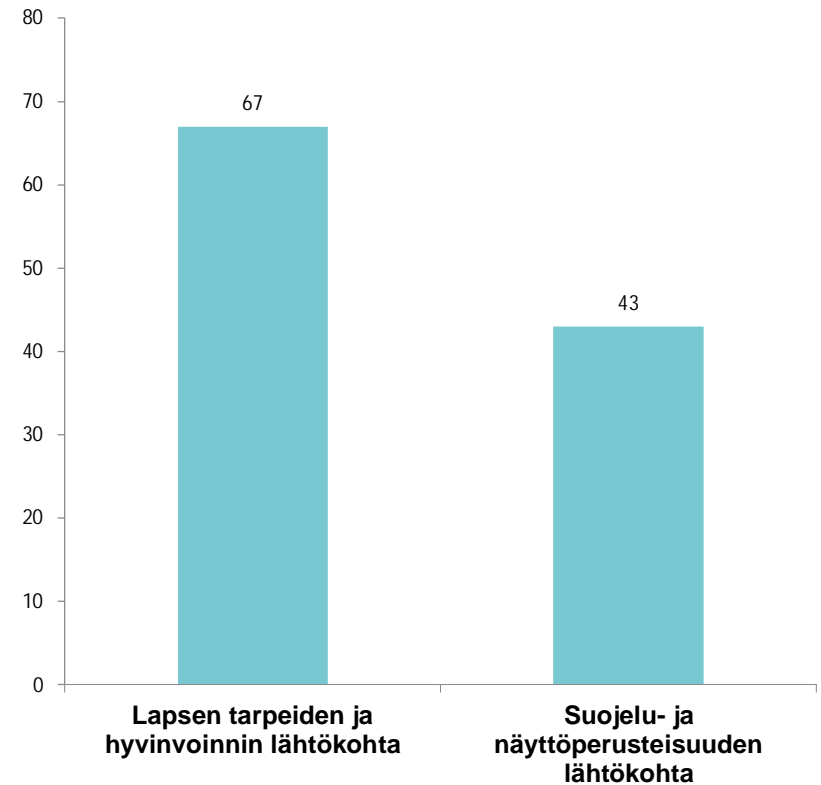
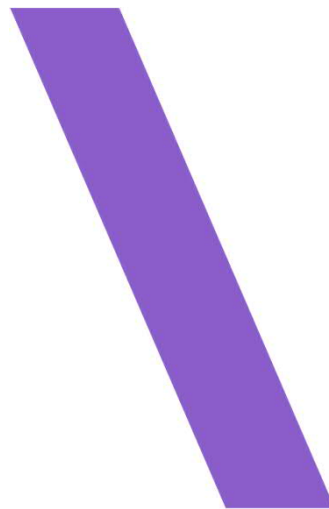
Vanhemman väkivaltaisuuden, päihteiden käytön ja vanhemman psyykkisen terveyden huomioimisen yleisyys arvioinnissa, % (N=502–505).

Arvioinnin systemaattisen tekemisen tavan yleisyyteen yhteydessä olevat tekijät. Lineaarinen regressioanalyysi (B-arvot, tilastollisen merkitsevyyden aste merkitty tähdillä).

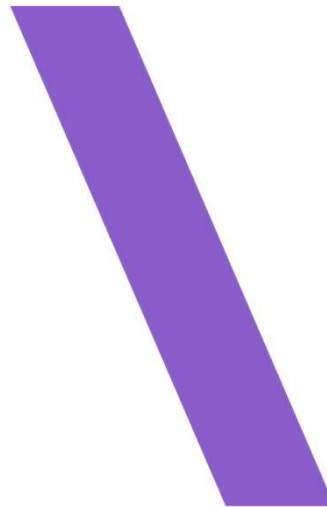
	B
Vakio	3,632***
Ikä	,001
Työrooli selkeä	0,186*
Lastensuojelutarpeen mallinnus työpaikalla	0,298***
Arviointia kehitetään työpaikalla	0,189*
Arviointiin riittävästi aikaa	0,193*
Sosiaalityöntekijöiden määrä työyksikössä	0,003
R ²	0,11

Arvioinnin orientaation ulottuvuuksien summamuuttujat, % (N=503–506)

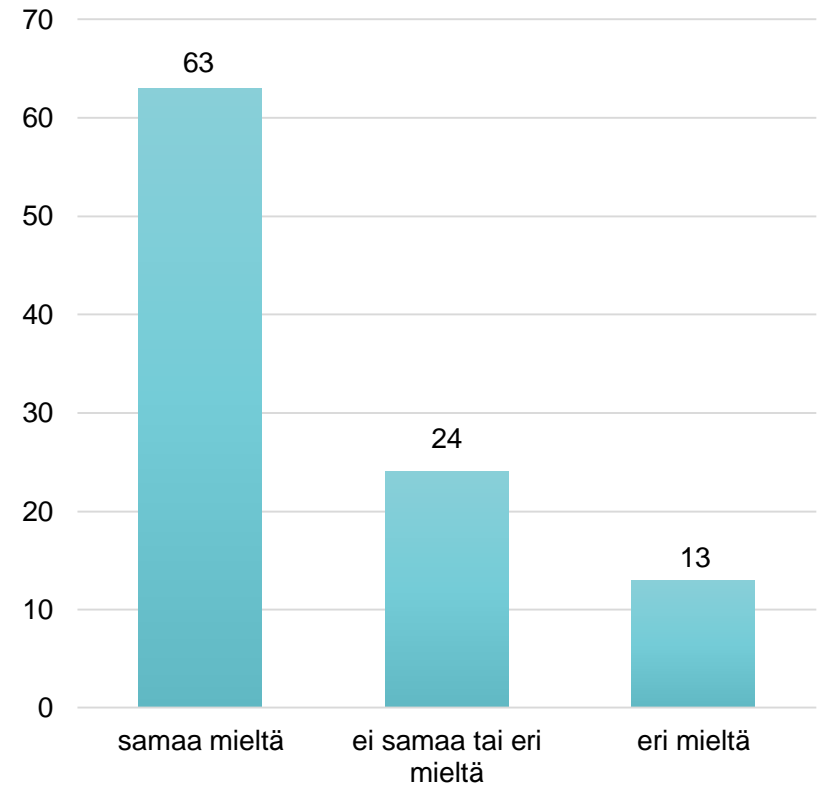
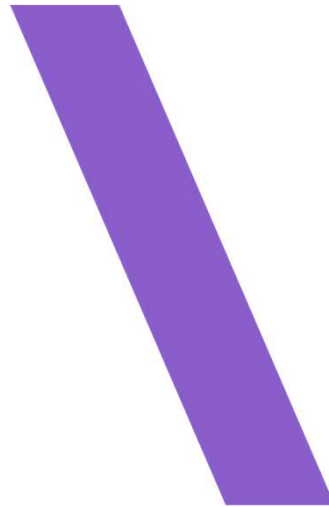
Lapsikeskeistä arvioinnin lähestymistapaa ennustavat tekijät.

Askeltava logistinen regressioanalyysi

Muuttujat	Riskikerroin	p-arvo
Ikä	1,034	0,001***
Lapsen kehitystä koskevaa tietoa ja osaamista riittävästi (ref. eri mieltä)	1,772	0,022**
Lapsen osallisuuden huomioiminen	1,615	0,003**
Organisaation tavoitelähtöisyys ja kannustus (ref. eri mieltä)	1,612	0,025*
Lapsen tarpeiden ja hyvinvoinnin orientaatio (ref. eri mieltä)	2,501	0,019*
N	426	
Mallin pseudoselitysaste (Nagelkerke) 16.6 %		
* p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001		

**Organisaatiossa
tehtävä
lastensuojelutyön
onnistuneisuus, %
(N=506)**

Yhteenvetona: Lapsen tilannearviointia selittävät ja siihen yhteydessä olevat ammattilliset ja organisatoriset tekijät

Ammattilliset tekijät (arvioinnin tiedolliset, taidolliset ja prosessitekijät)	Organisatoriset tekijät (arvioinnin toimintaympäristön tekijät)
○ Ikä	○ Työpaikan kehittämismyönteisyys
○ Työkokemus	○ Työroolin selkeys
○ Arvioinnin tekemisen tavan systemaattisuus	○ Arviointiin käytettävän ajan riittävyys
○ Analyttisyys arvioinnin tekemisen tavassa	○ Tavoite ja kannustussuuntautuneisuus
○ Lapsen kehitystiedon osaaminen	○ Työyksikön koko
○ Lapsikeskeinen lähestymistapa	
○ Lapsen tarpeiden ja hyvinvoinnin orientaatio	

Johtopäätöksiä arvioinnin ja lastensuojelun vaikuttavuuden yhteyteen

- Panostuksia lisää korkeatasoiseen arviointiosaamiseen niin sosiaalityön koulutuksessa ja käytännöissä
- Tarvitaan systemaattisempia arvioinnin tapoja, esim. kartoittamaan lapsuuden riskitekijöitä eri ikäkausina
- Huomio arvioinnin arvoperustaan; arvo- ja normilähtökohtien toteutuminen ja niihin vaikuttavat tekijät; mitä on arvioinnin laadukkuus?
- Tarvitaan arviointikäytänteiden ja niiden seurausten tutkimusta

Kiitos.

Jos haluat lisätietoa; anne-mari.jaakola@tuni.fi